

Det Anarkistiska Biblioteket

Makten och rättvisan

Pierre-Joseph Proudhon

Pierre-Joseph Proudhon
Makten och rättvisan
1851

Dagstidningen Arbetaren Nr 166, årg. 34, 21 juli 1955

sv.anarchistlibraries.net

1851

Inburad i det anrika fängelset Sainte-Pelagie för publicistiska angrepp på regeringschefen Louis-Napoleon, sedermera kejsar Napoleon III, skrev Proudhon (1851) det filosofiska verk, som skulle kunna kallas anarkismens bibel, "Idée générale de la révolution" (Revolutionens generalidé). Nedanstående avsnitt handlar om regeringsmakten som beskyddare av privilegier.

Den form under vilken de första människorna uppfattade ordningen i samhället var den patriarkaliska eller hierarkiska formen, det vill säga i princip auktoriteten, i praktiken regeringssystemet. Rättvisan, som senare blivit sär-

skilda i distributiv och kommutativ, uppträdde från början endast i den första gestalten: en överordnad som ger åt sina underordnade vad dem tillkommer.

Regeringsidén föddes alltså ur familjesederna och de husliga erfarenheterna: ingen protest uppstod då, eftersom regerandet föreföll lika naturligt som beroendeförhållandet mellan far och barn.

Den primitiva uppfattningen av ordning genom styrelse tillhör alla folk: och även om de försök, som på ett tidigt stadium gjordes att organisera, begränsa, modifiera maktens verksamhet, att anpassa den till de allmänna behoven och till omständigheterna, visar att kritik och förnekelse fanns med redan från begynnelsen, är det ändå ett faktum, att ingen motsatt teori blivit framlagd; andan har överallt förblivit densamma. Allteftersom folken lämnat vilde- och barbarstadiet har man sett dem omedelbart ge sig in på auktoritära banor, genomlöpa en cirkel av institutioner – alltid desamma; historikerna brukar ordna dem i kategorier: monarki, aristokrati, demokrati.

Men vad som är allvarligare är följande:

Den auktoritära fördomen tränger djupt ned i medvetandena och formar intellektet efter sitt beläte; därför har varje annan uppfattning för långa tider blivit omöjlig, och de djärvaste bland tänkarna har nöjt sig med att säga, att allt detta regerande visserligen är en plåga, ett straff för mänskligheten, men att det är ett nödvändigt ont. . .

Det är därför som ända till våra dagar revolutioner och ärliga frihetssträvanden alltid mynnar ut i trohetsförsäkran och underkastelse för en ny makt och som alla revolutioner endast tjänat till att återställa tyranniet; 1793 och 1849 års konstitutioner, de två mest framskridna uttrycken för den franska demokratin bildar inget undantag. Vad som hållit denna andliga tendens vid liv och under så lång tid gjort den oövervinnerlig, det är att regeringen alltid till följd av den föregivna likheten mellan samhället och familjen, framställts som det naturliga organet för rättvisan, den svages beskyddare, fredens bevarare. Genom denna karaktär av försyn och högre beskydd trängde regeringstanken in i hjärta såväl som förstånd; den blev en del av den universella själen; den var samhällsvarelsernas tro och innersta, oövervinnerliga vidskepelse. Hände det att regeringen urartade, sade man om den som om religionen eller om egendomen: det är inte institutionen som är dålig, det är missbruket. Det är inte kungen som är elak, det är ministrarna. Å, om kungen visste!

Alltså: den regerande myndigheten som existerande faktum fick stöd i ett ideal, som talade till själen, och outhärligt motverkade driften till jämlikhet och oberoende: medan folket vid varje revolution efter sitt hjärtas ingivelse trodde sig reformera regeringsmaktens oarter, förråddes det av sina egna idéer; det trodde sig kunna göra makten till organ för sina egna intressen, men hade den i verkligheten alltid emot sig; i stället för en beskyddare gav det sig en tyrann.

Erfarenheten visar i själva verket, att regeringsmakten överallt och alltid, hur folklig den än varit till sitt ursprung, ställt sig på de rikas och bildades sida mot de fattiga och många; att den efter att någon tid ha visat sig liberal så småningom blivit självtillräcklig och urartad, att den slutligen i stället för att stödja friheten och jämlikheten mellan oss, envetet arbetat på att förstöra dem, till följd av sin naturliga böjelse för privilegier.

Vi har i en annan studie visat, hur revolutionen sedan 1789 ingenting åstadkommit, hur fördelningen av förmögenheterna lämnats åt slumpen: regeringen vars uppgift det är att beskydda egendomen liksom individerna, fann sig i praktiken tillsatt för de rika mot de fattiga. Vem ser inte nu, att det onormala tillstånd, som man ett ögonblick kunnat uppfatta som egendomligt för vårt lands politiska konstitution, är gemensam för alla regeringssystem. Inte vid någon tidpunkt har man upplevt, att egendomen varit beroende uteslutande av arbete; aldrig har arbetet varit skyddat genom de ekonomiska krafternas jämvikt: i det avseendet har civilisationen på 1800-talet inte kommit över barbarstadiet. Auktoriteten, som försvarar godtyckligt förvärvade rättigheter och skyddar godtyckligt uppkomna intressen, har alltså alltid varit för rikedomen mot de missgynnade: regeringarnas historia är proletariats martyrolog.

PIERRE-JOSEPH PROUDHON